

Kostely v roce 1930

Autor: R. Kantor

Kaple sv. Jiří na jv. rohu Horního náměstí jest nejstarší z chrámů přerovských; ovšem jen původem svým, nikoli nynější podobou. Pochází ze stol. XI. s. nazývá se ve starých pramenech kaplí královskou. Ač měl kostelík nepatrné rozměry, stačil věřícím tehdejšího pevně ohrazeného tržiště, ano stal se i farou královskou, když Přerov podobně jako Olomouc, Znojmo a Brno byl střediskem vlastního úkrají a sídlem kastelána (purkrabí). Do obnovení biskupství moravského v Olomouci králem Vratislavem (1062) náležel Přerov k diecési pražské, potom k olomoucké. Za olomouckého biskupa Zdíka (1126-1150), syna kronikáře Kosmy, stali se probošti sv. Jiří stejně jako olomoučtí, spytihněvští, břeclavští, brněnští a znojemští skutečnými arcijáhny biskupskými a jejich obvod arcijáhenstvím (archidiakonátem). Tak to zůstalo až do konce století XIV., kdy kaple na kopci pozbyla svého významu, fara zde zanikla a veškerá duchovní správa se přenesla na větší kapli sv. Vavřince pod kopcem. Od té doby dostávali titul přerovského arcijáhenství jen kanovníci olomoučtí. Dolní město přerostlo tehdy již rozsahem i významem město horní.

Dědictví Husovo nenalezlo v Přerově hned příznivé půdy. Obrácení nastalo teprve rokem 1428, když česká vojska dobyla Přerova a pánem města se stal Vok ze Sovince, pán na «Helfenštejně. Po vyhlášení a přijetí kompaktát v Jihlavě roku 1436 obdařili král Zikmund (v Praze) a markrabě Albrecht (v Brně) Přerov výsadami, jimiž bylo zaručeno utrakvistům, že kostely, jichž se zmocnili, t. j. kaple sv. Jiří na kopci, kaple sv. Vavřince na dolním městě a kostel sv. Michala v předměstí Šířavě, stávají se i právně jejich majetkem a budou vždy obsazovány kněžími podobojí.

Ale již roku 1438 podlehl Přerov společnému útoku katolíků olomouckých a znojemských a město na rozkaz nového krále Albrechta shořeno a vypáleno až do základů. Tehdy vzal za své i kostelík na kopci. Zůstalo jen podhradí. Tam od let padesátých stol. XV. se připravovala půda pro Jednotu bratrskou, jež za podpory a ochrany pánů Tovačovských z Cimburka, zvláště však od roku 1475 rychle a mocně vzrostla. tehdy vzal Přerov do zástavy bohatý, Bratřím nakloněný katolík Vilém z Pernštejna, pán na Helfenštejně, tehdy rozvinuli horlivou a velmi plodnou činnost Tůma Přeloučský a jeho pomocník Jan Chelčický. Tak se stal Přerov prvním a nejdůležitějším střediskem Bratří na Moravě, jemuž Jan Blahoslav a Jan Amos Komenský zaručili trvalou světovou pověst.

Vilém z Pernštejna počal roku 1479 kopec znova osazovati a to hlavně Bratřimi. Ti, nemajíce vlastního sboru, obnovili bývalou románskou kapli sv. Jiří pro své úkony bohoslužebné. V tomto znovu vystavěném a nadále bratrském kostelíku byla první hrobka připravena prvnímu bratrskému biskupovi Matěji Kunvaldskému, jenž zemřel roku 1500 a do Přerova byl přivezen. Před ním nebyl ještě nikdo v této kapli pochován.

Obec bratrská vzrůstala a kaple na kopci nedostačovala. Proto, jak se dočítáme v pamětní knize města Přerova „roku 1525 ve čtvrtek dne sv. Crhy a Strachoty stal se základ kostela nového, který jest založen na jméno Pána Ježíše Krista ukřižovaného." O stavebním místě se tu pranic nemluví: proč? Patrně ho tehdy ještě nebylo. Staveniště koupit podařilo se Bratřím až. Později se svolením Vratislava z Pernštejna a na Židlochovicích, pána a dědice přerovského panství a města Přerova. O tom svědčí zevrubně list jmenovaného pána, daný ve Vídni roku 1555 v pátek před sesláním sv. Ducha.

Toho roku byl nový sbor v místech, kde je dnes Sokolovna, (pozn. J.R. později kino JAS) již hotov a zídka obklíčen, i žádali Bratři pána Vratislava za určité výsady a záruky pro tento sbor, jež jim byly zmíněným listem také uděleny. Původní jméno, na něž nový kostel podle první úmluvy z roku 1525 byl naložen, bylo časem potlačeno jménem sv. Marka evangelisty. To proto, že definitivní základ a stavba se staly „Léta Páně 1554..... v den památky sv. Marka, evangelisty Páně atd.“, jak se dokládá pamětní listinou, jež byla vložena do makovice tohoto sboru, když „nově léta Páně 1579 tenž sbor jest povýšen i krov jeden na něm postaven a tato makovice na něj postavena atd.“ Tak dodnes má prostora, na níž stával onen bratrský kostel, název „Na Marku“. Od roku 1629, kdy bratřští duchovní opustili Přerov, kostel sv. Marka upadal, roku 1664 shořel při velkém požáru města a koncem XVIII. stol. vzal úplně za své. Jest velmi litovati, že základy tohoto chrámu, na něž se starší Přerované ještě dobře pamatují, nebyly před postavením Sokolovny, vědecky propátrány a aspoň přesným nárysem pro historické badání zachráněny.

Ve spise Bartoloměje Paprockého „Zrcadlo slavného makrabství moravského“, vydaném roku 1593, jest na pravém okraji výzdoby titulního listu před IV. knihou, mezi řadou pohledů také pohled na tehdejší Přerov. Je to ovšem příliš drobný obrátek, ale kostel sv. Marka a sousední bratrský dům s třemi štíty v průčelí je na něm pěkně viděti.

Po odchodu akatolických duchovních staly se přerovské kostely katolickými; tedy také kaple sv. Jiří. Roku 1673 byla zachváčena požárem, který zničil celé Horní náměstí až na zámek a sedm domů. Počátkem XVIII. stol. byla ve stavu velice zbědovaném. Tu se jí ujal Jan Václav Přepyský z Rychemberka, bohatý na Ivanovicích, muž smýšlení šlechtetného, velmi sčertlý a scestovalý, ale posledních 30 let svého života podivín: bydlil na svém ivanovském zámku v pevně uzavřeném pokoji jen se dvěma psy. Oblíbil si Přerov, a proto zželelo se mu té kaple, dal jí pobíti bílým plechem a postaviti v ní oltář. Zamýšlel také zakoupiti protější dům, zříditi v něm kaplanské místo a dokonce sám do Přerova se přestěhovati. Ale dříve než se tak stalo, byl v noci 12. října 1765 od roty loupežníků na svém zámku v Ivanovicích přepaden a ukrutně zavražděn. V téže asi době, kdy on, svého rodu poslední, bídně zahynul, lehla popelem také kaple sv. Jiří. Přerov byl totiž právě v onu dobu třikrát po sobě (1764 až 1766) obětí velkých požárů.

Dřevorytový pohled z r. 1593 na Přerov
v „Zrcadle“ Bartoloměje Paprockého.

(Dvakrát zvětšen.)

Dřevorytový pohled na Přerov, 1593

Kaple byla zase obnovena, ale zachovala z původního románského slohu jen čtvercový půdorys a polokruhovou apsidu oltární. Po obnově pochován v ní nešťastný Jan Václav Přepyský, dostav se takto aspoň po smrti do vytouženého příbytku.

Kaple měla tehdy vchod na straně západní, t. j. tam, kde je dnes výklenek se sochou P. Marie. Naproti v apsidě, tedy k východu, byl oltář. Velkému požáru z roku 1868 padla za obět věž kaple sv. Jiří. V letech 1910-1912 dal opraviti celou kapli kons. r., farář Ign. Zavřel nákladem dobrodinců, jak hlásá pamětní deska vlevo od nového vchodu, který byl proražen na severní straně. Bývalý vchod byl zazděn a nahrazen zmíněným výklenkem. Oltář teď stojí proti novému vchodu a apsida oddělena jest od kaple dřevěnou přepážkou, jsouc nyní sakristií. Vpravo od nynějšího vchodu byl péčí obnovitele kaple do zdi zapuštěn a tím zachráněn pískovcový náhrobník z roku 1579.

Náhrobník byl za oprav nalezen v rumu pod dlažbou. Frakturný nápis zní podle doplňků prof. Rudolfa Kreutze (Vlastiv. mor., II., str. 161) v dnešním jazyku a písmě:

"Přemysl toho jména první, pán z Řičan,, narodil se léta 1577, usnul v Pánu léta 1579 živ jsa jeden rok a padesát nedělí, syn pana Zdeňka, toho jména také prvního z Řičan; v městě Olomouci život dokonal a na hradě Brumově se narodil." Pod nápisem viděti erb pánů z Řičan.

Pod dlažbou kaple jsou tři hrobky. Kromě shora, jmenovaných osob byl zde ještě pochován Jan Václav Želecký z Počenic, bývalý přisedící manského soudu. v Kroměříži, jenž roku 1735 byl povýšen do panského stavu rodův starožitných a posléze i do stavu hrabského, jenže majestátní list na toto poslední povýšení byl vydán až po vyrovnám velikých dluhů, jež pán Z Počenic po sobě zanechal, to jest 30 let po jeho smrti. Koupil roku 1732 Přerov, Čekyni se

"zámkem a Lhotu Zámeštní od tehdejšího majitele Leopolda Z Windischgrätzů, ale pro zmíněné dluhy bylo nutno vše po jeho smrti zase prodati.

Způsob, jakým byla kaple sv. Jiří naposled "obnovena", neodpovídá bohužel oprávněným požadavkům historicky věrné a esteticky šetrné restaurace: úmysl. byl lepší skutku.

Farní chrám Páně má dnes podobu kříže o ramenech skoro stejných. Má presbytář orientovaný na jih, dvě boční kaple a loď. Původní chrám, kaple sv. Vavřince, byl až do dvacátých let století XVIII. jednolodní a měl hlavní oltář tam, kde je nyní kaple sv. Josefa, kdežto vchod býval naproti, kde je nyní oltář sv. Barbory a zevně pamětní deska, věnovaná padlým za světové války. Tento původní chrám byl tedy postaven liturgicky směrem od západu k výchovu. Přestavba na nynější podobu křížovou s orientací od severu k jihu se stala za děkanů Jiřího Doležela (1718 až 1727) a Františka Nedomána (1727-1765) tak, severní a jižní stěna staré kaple byly proraženy šířce dnešního presbytáře a dnešní lodi a obě, presbytář nový a loď, přistavěno.

Osudy kaple sv. Vavřince byly úže spjaty s osudy ta, než aby mohla beze škody vyváznouti ze všech těch hrozných pohrom živelných a válečných, jimiž Přerov byl tak často porušen a ochuzen. Tak nevíme, Bylo-li vůbec něco ze stol. XIV. v základech nebo ve divu starých částí nynějšího kostela. Zmíněný velmi cenný dřevoryt v „Zrcadle“ Paprockého ukazuje nám pouze hořejší část kostela, spodní je zakryta stavbami, Když stály mezi kostelem a mezi levým břehem řeky Bečvy. Tento obrázek byl již dvakrát nově uveřejněn, i to zvětšený; jednou ve spise Viktora Pinkavy „Vznik rozvoj královských měst“, vydaném v Brně 1922, i po druhé mnohem lépe jako ilustrace k článku Floriana Zapletala „Ze stavební historie nového zboru Bratří v Přerově“ v Obzoru, XX. (1929), č. 123. Ale toto druhé zvětšení nevyhovuje vědeckému zkoumání to dovede jen přesná zvětšená fotografie. Mimo to onen pohled na Přerov v díle Paprockého má předenu účel dekorativní; je v rámci titulního listu, podřizuje se daným rozměrům, a proto jest miniaturní. Chcete-li dřevorytec zanechat spolehlivý doklad pro architektonické podrobnosti, potřebuje nutně přiměřených rozměrů. Takových bylo užito i v díle Paprockého: do textu jsou totiž zařaděny dostatečně veliké pohledy měst, ale Přerov není bohužel mezi nimi. Škoda, že roku 1925 nikomu nepřišlo na mysl návrh aby se prozkoumaly povolaným odborníkem staré zdi, jež tehdy pro radikální opravu byly zbaveny omítky. Najisto však lze na onom dřevorytu z roku 1593 poznati, že farní věž měla tehdy pět vzletných štíhlých helmic, nejvyšší uprostřed, ostatní v rozích čtvercové věže.

Od roku 1438 až do roku 1629, tedy bezmála 200 roků patřila kaple sv. Vavřince tak jako kaple sv. Jiří a kostel sv. Michala v předměstí Šířavě kališníkům. Když se rozšířilo luterství, hlásili se k nim lidé nejružnějších vyznání od mírných kališníků počínajíc až po opravdové luterány. Roku 1612 byl v kostele sv. Vavřince pochován vynikající luterán, bývalý rychtář Václav Bělkovský.

Po děkanech Jiřím Doleželovi a Františku Nedomanovi nejvíce se zasloužili o restauraci přerovských kostelů a kaplí děkan Cyril Skočovský (1792 štukatérská výzdoba oltářů umělým mramorem), Msgre František Navrátil roku 1842 a kons. rada Ignác Zavřel v letech 1910 - 1912, nejnověji pak farní kostel zvelebil nynější děkan František Přídálek. Za něho byl celý kostel opatřen novou omítkou, pokryt taškovou střechou na Železné konstrukci (první v Přerově) a uvnitř vyzdoben překrásnou malbou stěn jakož i tím, že oltáře z umělého mramoru zbaveny nesmyslného nátěru, jímž byly znesvářeny, a vrácena jim takto původní nádhera.

Malba od Mistra Jana Kohlera, ak. malíře ve Stražovicích u Kyjova, jest dílo původní, komponované čistě jen pro zdejší farní kostel, jsouc dáno jeho prostorovým měřítkem a plochami celé jeho architektury. Barvy jsou, pokud možno, základní, nelomené a odpovídají barvám liturgickým: tedy červená, zelená, bílá, zlatá a modrá. Malba jest provedena jednak ve vápně, jednak barvami kaseinovými na světle úplně stálými.

Stavba kostela, třebaže nevznikla ve stejné době, jest velmi šťastně vyřešena. Účelem malby bylo danou architekturu zdůrazniti a doprovoditi. Tím docíleno velké prostornosti kostela a pozornost příchozího hlavním vchodem jest obrácena na hlavní oltář. Právě v těchto věcech tkvěla chyba poslední malby, provedené před třiceti roky; měla špatné měřítko, nerespektovala architekturu, a tak působil kostel dojem tísnivým.

Vstupujeme-li dnes do tohoto chrámu, máme dojem, že kráčíme do lepšího světa, prozářeného čistším světlem a bezpečnou spokojeností.

Oltáře kostela mají znamenitou architekturu a jsou, jak již řečeno, z umělého mramoru. Pozoruhodný jest i kůr s bohatým varhanovým prospektem. Hlavní zásluhu o dokonalou obnovu celého kostela má děkan František Přidálek, a to zejména proto, že se nebál žádného nákladu a statečně překonal všechny nesnáze, jenž se stavívají každému velikému dílu v cestu. Ve svých snahách byl účinně podporován kostelním výborem města Přerova, a tak ožil farní kostel v původní své mohutnosti a slouží městu ke cti.

Vrchol věže byl r. 1895 za děkana Kajetána Slámy obnoven a pokryt měděným plechem. Za světové války byl zachráněn od neslavného konce; měl totiž r. 1915 býti na rozkaz vojenských úřadů odkryt a měď vydána pro účely vojenské; zachráněn tudíž tím, že jeho uměleckou hodnotu, uznávanou znalci, potvrdila r. 1916 „Ústřední komise pro péči o památky“ ve Vídni. Malebně na něm září modrozelený, lesklý povlak (patina).

Nad hlavním vchodem jsou ve výklencích barokní sochy sv. Karla Boromejského a sv. Ignáce z Loyoly, jenž mají zajímavou historii. Stály kdysi s dvěma jinými sochami na rozích zábradlí kolem vyšší sochy sv. Josefa. Jako ony i sv. Josef se přikrčil blíže ke kostelu a stojí dnes v koutě mezi kostelem a budovou hlavní pošty. Předtím stálo toto sousoší před rohem Městského domu. Bylo zřízeno r. 1717 na paměť boulového moru.

Hlavní oltář zdobí umělecké dílo: obraz umučení sv. Vavřince. V pozadí viděti římského prefekta, jak dává posunem rozkaz k hroznému závěru muk, tj. k upálení na rožni; to znázorněno v popředí. Výborně jest provedena charakteristika osob, výjevu a krajiny kresbou i koloritem. Legenda zní: Sv. Vavřinec, rodem Španěl, dostal se do Říma, kdež r. 257 byl ustanoven strážcem pokladu chrámového. Římský prefekt ho vyrval, aby poklad chrámový odvedl do státní pokladny. Nato přivedl mu sv. Vavřinec všechny vdovy, sirotky, chudé a starce, jež podporoval, a roznítil mocného pána k ukrutné pomstě.

Barevné okno. nad oltářem 'sv. Josefa zobrazuje Nanebevstoupení Páně, nad oltářem sv. Barbory Nanebevzetí P. Marie. Oltářní obrazy znázorňují jeden smrt sv. Josefa a druhý sv. Barboru.

Farní kostel má od r. 1924 5 nových zvonů; staré spolkla válka r. 1917. Největší zvon s obrazem sv. Cyrila a Metoděje a s nápisem „Dědictví otců zachovej nám, Pane!“ váží 1345 kg, nejmenší („Sanctus“) s obrazem sv. Vavřince 34 kg. Krásný souhlas těchto zvonů (Es -- G -- B -- C) jest specialitou zvonařské firmy R. Herold v Chomutově. Na všech zvonech je znak

města Přerova, jenž hlásá, že město jest patronem kostela, a že zvony byly zjednány za prvního, městem presentovaného faráře Františka Přidálka.

Kostel sv. Vavřince stál na hřbitůvku, jehož zeď podle svědectví soudobého obrázku, rytého A. J. Schindlerem v Olomouci a uchovaného v pamětní knize farní, stála ještě r. 1729. Kromě toho byl tehdy větší hřbitov u brány "Hyškovy (konec nynější Kratochvilovy ulice), tam, kde je dnes továrna firmy J. Krátký.

Pochovávaly se také v kostele osoby vynikající, jako byl na př. luterán Bělkovský. Byly tu dvě hrobky, jedna v nynější kapli sv. Josefa, druhá, větší, v nynější lodi uprostřed mezi kazatelnou a křtitelnicí.

Když byl v r. 1885 kostel vydlážděn za faráře Kaj. Slámy, byly hrobky zadělány kameny; jak je tomu dosud, zachoval se jediný náhrobník Terezie Windischgratzové, a to zásluhou faráře Ignáce Zavřela; je z r. 1713 a prozatím uschován na faře.

Kostel s v. Michala na Šířavě. Zdali zpráva Paprockého v „Zrcadle“ na listě 306 b, že kostel, který založili koncem stol. XIII. pánové ze Zástřizl, spolu s pány z Vickova, z Kokor a s pány Hukovskými „na předměstí“, se vztahuje na šířavský kostel, nelze s jistotou tvrditi. Šířava byla tehdy ještě vesnicí a teprve po svém spojení s městem byla zvána přeměstím: „Breite Gassen oder Vorstadt Šířava“.. Mezi rokem 1438 a 1629 byl také šířavský kostel utrakvickým. Hřbitov na němž stál, byl společným místem odpočinku pro všechna vyznání mimo israelské.

Židé měli sice na Šířavě své ghetto, kde však měli tehdy hřbitov, nevíme. Bratrství správcové měli na šířavském hřbitově svou zvláštní kobku. Pod touto kobkou byli pochováni br. Jan Chelčický, jeden z Úzké rady (+ 1484), biskup a nejvyšší sudí Jednoty Tůma Přeloučský (+ 1518), učený kazatel br. Wolf (+ 1548), jeho nástupce br. Pavel Moravek (+ 1549), br. Matěj Berounský (+ 1556) a jiní.

Na vnější stěně presbytáře v klášterní zahradě je zazděn starý náhrobník. Nahoře má reliéf: kalich, nad dvěma zkříženými listy a pod nimi bible se záložkami. Z toho, že v kalichu není hostie, na bibli chybí růženec a konečně, že na desce je vyhlazen nápis (asi za protireformace), lze souditi, že náhrobník nepatřil katolíkovi, nýbrž utrakvistovi. Na téže stěně byly též pomníky katolických děkanů a farářů, z nichž pomník děkana Frant. Zubka (+ 1840) zmizel při stavebních změnách.

Kostel sv. Michala přestál mnoho pohrom, a proto .se často měnil obnovami a přestavbami. Roku 1643 vydrancovali jej Švédové, r. 1682 nahrazen rákosový strop klenbou. Roku 1718 byl zbourán, ale po čtyřech letech znovu zbudován. Roku 1787 poškodil jej velice blesk; při opravách r. 1791 použito bylo, bohužel, .náhrobních kamenů, jež by nám jistě mohly vypravovati leccos zajímavého z minulosti Přerova.

Mezi prvními oběťmi velkého požáru z r. 1868 byl kostel sv. Michala, jenž tehdy byl kryt jen šindelem. Poněvadž lidé hasili doma, hořel kostel i věže zcela volně. Zvony se žárem roztopily. Zásluhou faráře Arnošta Vychodila byl kostel po roce zase opraven. Kromě čtyř hlavních zdí pořízeno a vystavěno vše ze .samých dobrovolných příspěvků, jež farář Vychodil vyžebra, chodě po domech s kabelou. Aby ušetřil, opravoval věž i kostel sám, bez mistra.

V kostele je řada vzácných řezbářských prací tyrolských; a to socha patrona kostela, sv. Michala, nad hlavním oltářem, ve středu hlavního oltáře Ukřižovaný, na evangelní straně Bolestná P. Maria a sv. Petr, na epištolní straně sv. Jan a sv. Pavel. Z těže dílny jest i kříž, zavěšený v kostele vpravo od hlavního vchodu. Pozoruhodná jest i socha P. Marie lourdské, zhotovená v Paříži z papíroviny. Vlevo od hlavního vchodu je výklenek s reliéfem, znázorňujícím stigmatisaci sv. Františka z Assisi, ochránce zdejších školních sester. Pamětní deska na zdi hlásá, že pod dlažbou tohoto výklenku je pochován děkan Msgre František Navrátil, jenž se horlivě přičinil o uvedení školních sester.

Před bočními oltáři stojí lavice, zdobené bohatou řezbou a znakem města Přerova. Na levém bočním oltáři jest obraz „Svržení sv. Jana Nepomuckého do Vltavy“, na pravém „Úmrtí sv. Cyrilla“. Malby; v oknech zobrazují sv. Markétu, sv. Ludmilu se svatým Václavem, sv. Cecilii a sv. Hedviku.

Starým chrámem přerovským je také synagoga, schovaná v koutě mezi domy u rohu z ulice Wilsonovy na Žerotínovo náměstí. Mezi rukopisnými závity, Písma sv., uloženými ve svatostánku, jsou některé, jichž stáří odhadují znalci na 400 roků. To by souhlasilo s dobou, kdy asi židé se přestěhovali ze širavského ghetta na nynější náměstí Žerotínovo (dříve zvané „Židovskou ulicí“). V dubnu roku 1832 vypukl požár, který 52 domů této čtvrti a s nimi též synagogu zničil. Roku 1860 byla opravena a šindelem pokryta. Roku 1868 shořela židovská škola na náměstí Žerotínově při velkém požáru, který se přehnal za prudkého vichru přes město od širavy. Při tom shořela většina protokolů a zápisů o založení a dějinách synagogy. Zachoval se však protokol, který podle znaleckého odhadu je z r. 1532. To by se shodovalo s tím, o shora pověděno o přibližném stáří synagogy. Mimo to se zachovala velmi zajímavá matrika z let 1784 až 1835. Po této pohromě byla synagoga opravena a pokryta břidlicí. Naposled byla synagoga důkladně opravena i rozšířena v roce 1898. Tuto rekonstrukci v původním slohu, v němž sloučeny jsou gotické prvky s orientálními v celek bizarní a pohnutý, jako by měl naznačiti bizarnost a pohnutost dějin rozptýleného národa israelského, provedl vídeňský architekt J. Gartner, stavitel olomoucké a kroměřížské synagogy. Lavice jsou ve třech podélných řadách, takže vnitřek působí dojmem trojlodí. V patře je galerie s lavicemi pro dámy, které zásadně u židů se nesmějí účastniti bohoslužeb vedle mužů. Lavice dolní jsou opatřeny skříňkami pro potřeby rituální, lavice horní těchto skříňek nemají, poněvadž dámy jich nepotřebují. Okna jsou malována nákladem zbožných jednotlivců, kteří tak uctili památku zemřelých členů rodiny. Hned za vchodem vlevo je pamětní deska, věnovaná osmi obětem světové války.

Českobratrský evangelický chrám Páně v Přerově. Slavné minulosti Bratří v Přerově jsme se dotkli shora. Roku 1628 odešli za Komenským do vyhnanství pan Karel starší ze Žerotína a poslední správce Bratrského sboru v Přerově, Pavel Hladík. Bratrské služby Boží po prvé se opět konaly dne 13. XI. 1887. Bývaly až do konce listopadu 1899 v kapli německé církve luterské za nádražím, od 3. XII. téhož roku v najaté zámečnické dílně na Loučkách, jež roku 1926 byla zbořena při stavbě státního domu v ulici Rašínově. Dílna byla vlhká, ale přes to se tam údové rádi scházivali, poněvadž byli ve svém a mohli tu konati také biblické hodiny, nedělní školu i přátelské večírky.

Už počátkem roku 1903 podali žádost městské radě o stavební místo. V roce 1904 získáno skutečně stavební místo od města Přerova a stavitel Zlatohlávek ve Vídni nakreslil skizzy budoucího kostelíku. Plány se nesetkaly se souhlasem a tak se stavělo posléze podle plánů architekta Otty Kuhlmana z Charlottenburgu ve slohu starého Přerova z doby Bratrské; námět daly stavební památky Horního náměstí. Stavbu provedl stavitel Karel Jonáš z Hranic.

Slavnost otevření a posvěcení se konala 25. března 1908. V masivní věži má kostelník svůj byt, a pro faráře je tam pokojík, zvaný „fara“. Sál je umístěn mezi oběma vchody do chrámu. Jest od lodi chrámové oddělen dřevěnou stěnou, opatřenou dvěma řadami oken. Okna v dolní řadě se dají vyzdvihnouti, aby se mohlo při větší návštěvě užíti také sálu na rozmnožení míst chrámových. Chrám jest jednoduchý, bez ozdob továrnické výroby.

Nad štítem chrámu jest umístěn velký, masivní kalich. Na štítě je nápis: „Kristus život nás. Kol. 3. 4.“ I vnitřek chrámu jest evanglicky jednoduchý, ale působí důstojně uspořádáním a náležitou volbou barev. Ani na lavicích, ani na stole, ani na kazatelně není řezbářských ozdob. Jen průčelní stěna je bohatě vyzdobena a má nad kazatelnou obraz bible s kalichem ve sluneční záři. Po stranách jsou symboly Večeře Páně: klasy a vinný kmen. Nahoře na triumfálním oblouku je znak Jednoty, beránek s praporkem. Na bočních stěnách jsou biblické nápisy. Posvátný dojem zvyšují překrásné pokrývky, dar a dílo národního umění javornického sboru. Lavice stojí v jediné řadě s průchody při stěnách; tak jsou posluchači chráněni od chladu stěn a dosahuje se dojmu rodinné jednoty. Mimo to nemá kazatel před sebou prázdné prostory. Klenba chrámová je podle úředního nařízení ohnivzdorná, betonová. Chrám se dá vytápěti a osvětluje se při večerních shromážděních elektrickými lustry. V době otevření chrámu čítal přerovský sbor kolem 300 duší; údové tito náleželi ponejvíce k třídě dělnické.

Náboženská obec církve československé v Přerově přistoupí ještě v roce 1930 ku stavbě vlastního sboru a za tím účelem zakoupila stavební plochu mezi ulicemi Škodovou a Kojetínskou. Husův sbor, který tam bude postaven, přispěje jistě svou výstavností k výzdobě města Přerova a zůstane „živým chrámem“ obětavého a nadšeného díla příslušníků církve československé, soustředěných v náboženské obci Přerovské.

Husův sbor církve československé v Přerově jest myšlenka ing. architekta Jos. Vokouna, byv. prof. průmyslové školy v Přerově, který s nevšední ochotou vypracoval nejen návrh Husova sboru, nýbrž i podrobné kotované plány.